

K PŘÍPRAVĚ VELITELŮ A ŠTÁBŮ

Dynamický rozvoj zbraní a bojové techniky a s tím spojené rychlé změny forem a způsobů vedení soudobých operací zákonitě vedou k dalšímu zvyšování nároků na práci velitelů a štábů. Promyšlená, výsoce sladěná a efektivní činnost orgánů velení všech stupňů v současných podmínkách vyžaduje efektivní využití bojové síly vojsk. Můžeme předpokládat, že v budoucí možné válce by docházelo k určitému vzájemnému souboji velitelů a štábů protistojících stran.

Poválečné zkušenosti potvrzují, že velení vojskům se stalo jedním z rozhodujících faktorů, které ovlivňují výsledek operace a boje. I nejdokonalejší zbraň a bojová technika a nejvycvičenější vojska nemohou splnit úkoly, pokud nebudou správně a cílevědomě řízena. Tyto skutečnosti vedou ke stále rostoucím požadavkům na dokonalou připravenost vojenských kádřů.

Zamysleme se nad některými možnými formami přípravy velitelů a štábů s cílem ujasnit si, zda plně odpovídají soudobým i perspektivním požadavkům vědeckotechnického rozvoje ve vojenství. Soudobé poznatky a zkušenosti z lokálních válek zvyšují nároky na velení vojskům a činnost štábů, a z nich logicky vyplývají i požadavky na jejich odbornou připravenost.

Hovoříme-li o přípravě velitelů a štábů, bude vhodné ujasnit si základní **terminologické problémy**. V dosavadní běžné praxi

se setkáváme s pojmy jako velitelská příprava, příprava generálů, důstojníků, praporčíků apod. Dosud jsou platné dva dokumenty, které řeší organizaci přípravy velitelů a štábů. V roce 1983 byla vydána novelizovaná pomůcka Vševojsk-51-12 „Formy a metody přípravy vševojskových velitelů, štábů a jednotek taktického stupně“. Pro operační stupně platí (již přes 20 let) pomůcka „Plánování a řízení přípravy generálů a důstojníků vyšších štábů v ČSLA“ (Sm-oper-2).

Sm-oper-2 uvádí v první části úkoly přípravy, ve druhé její jednotlivé formy a charakteristiku. Třetí část stanoví zásady řízení přípravy generálů a důstojníků vyšších štábů.

Příprava generálů a důstojníků se podle této pomůcky (čl. 6) „dělí na:

- politickou,
- bojovou, která se dále rozděluje na
 - a) taktickou (zahrnuje přípravu na stupni čtyři až svazku),
 - b) odbornou (jejímž úkolem je zdokonalit generály a důstojníky všech stupňů v ostatních druzích bojové přípravy — střelecké, dělostřelecké, pořadové, ženijní, protichemické, automobilní, tankové, technické, týlové apod.),
- operační (zahrnuje přípravu na stupni svazu a výše),
- metodickou (jejímž úkolem je přípra-

vit generály a důstojníky všech stupňů k provádění výcviku podřízených.“

Tento dokument, který podle názvu zahrnuje přípravu generálů a důstojníků vyšších štábů v ČSLA, současně upřesňuje, co zahrnuje i taktická příprava.

Vševojsk-51-12 upřesňuje tyto formy přípravy velitelů a štábů na:

1. Základní — samostatná, metodická, velitelská a polní příprava.
2. Kombinované — velitelské shromáždění a kurs.

Každoročně je vydáván Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce, který stanoví úkoly pro přípravu generálů, důstojníků a štábů. Současně je vydávána Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce, která určuje úkoly v operační přípravě, a to:

- v přípravě velitelů a štábů,
- ve velitelské přípravě (kterou organizujeme každý měsíc v rozsahu dvou dnů — první den marxisticko-leninská příprava a druhý den odborná příprava),
- pro samostatné studium [na které vyčleňujeme půl dne v měsíci].

Dalším plánovacím dokumentem jsou Organizačně metodické směrnice pro přípravu pozemního vojska ve výcvikovém roce, jež používají termíny:

- příprava generálů, důstojníků a praporčků na taktickém velitelském stupni, jejíž součástí je velitelská a odborná příprava,
- příprava štábů.

V souvislosti s používanými termíny se naskytá např. otázka vhodnosti pojmu příprava velitelů a štábů, která zahrnuje přípravu všech generálů a důstojníků, přestože řada z nich není zařazena mírově ani válečně na funkcích velitelů. Obdobně i pojem velitelská příprava svým názvem naznačuje, že důstojníky připravujeme na funkce velitelů bez ohledu na jejich reálné předurčení nebo funkční zařazení.

Z platných pomůcek, výcvikových dokumentů a Vojenského terminologického slovníku vyplývá, že by bylo účelné sladit pojmy v přípravě generálů a důstojníků, sjednotit používané termíny a upřesnit způsob organizace přípravy generálů, důstojníků a praporčků. K tomu by mohl napomoci jednotný předpis, který by stanovil hlavní zásady přípravy, určoval její metody a formy s konkretizací zvláštností pro taktický i operační stupeň. Současně by mohl obsahovat zásady pro přípravu a řízení jednotlivých druhů cvičení, včetně spojeneckých (pro něž byl vydán zvláštní předpis), zásady přípravy a činnosti fedi-

telství cvičení, rozhodčí služby a dalších orgánů. V přílohách předpisu by bylo možné uvést podrobné pokyny pro přípravu a uskutečňování jednotlivých forem přípravy (od letuček až po cvičení s vojsky a s bojovou střelbou) i vzory příslušných dokumentů pro přípravu a řízení zaměstnání, zejména cvičení, což by napomohlo k ujednání celé problematiky. Obdobný dokument byl v naší armádě používán ještě na počátku padesátých let.

Podle dosavadní praxe přípravu generálů a důstojníků **plánujeme na výcvikový rok obdobným** způsobem jako veškerá opatření politické a bojové přípravy.

Zkušenosti potvrzují, že by bylo účelné přehodnotit systém plánování a řízení přípravy generálů a důstojníků s cílem přiblížit jej současné úrovni vědeckotechnického rozvoje i požadavkům přístupu k válce. Kromě toho vytvořit dlouhodobý program přípravy a cílevědoměji rozvíjet znalosti a návyky důstojníků. Plánování by mohlo být střednědobé s výhledem nejméně na 3–5 let, krátkodobé a roční. V krátkodobém plánování bychom měli přihlížet k současným názorům na vedení operací a boje, k předurčení jednotlivých důstojníků a k zabezpečení jejich přípravy vykonávané i o jeden stupeň vyšší funkce. Dlouhodobý program by mohl zahrnovat také přípravu budoucích důstojníků ve vojenských školách a akademiích i požadavky na rozvoj vojenství v dalších 5–10 letech.

Ve výcvikových dokumentech by bylo možné určovat úkoly pro přípravu generálů, důstojníků a štábů s větším časovým předstihem (nejméně na 2–3 roky), a tyto dále konkretizovat na jednotlivých stupních velení a podle odbornosti. V tomto směru by bylo účelné převzít dlouholeté zkušenosti z plánování politické přípravy, která je upřesňována hlavní politickou správou ČSLA. Tento způsob umožňuje s předstihem stanovit, co chceme daným studijním cyklem dosáhnout. Všichni dobře víme, že pro organizaci marxisticko-leninské přípravy jsou HPS ČSLA vydávány učební programy, konkrétně byly dvouleté na období 1981–1983 a další na léta 1983–1985. Obsahují tematický plán a základní literaturu k jednotlivým tématům po oblastech a pro jednotlivé skupiny generálů, důstojníků, praporčků, důstojníků a praporčků v záloze. Obdobný systém by bylo vhodné, podle mého názoru, využít i při plánování odborné přípravy.

Na období 2–3 let můžeme rámcově stanovit tematiku i formu přípravy s vyčleněním větší časové zálohy, kterou by mohl každý velitel (náčelník) využít podle svého rozhodnutí na základě konkrétního stavu připravenosti podřízených, tj. pone-

chat více prostoru pro zdravou iniciativu. Ideální by bylo určit cíl, tj. čeho má být v dané době dosaženo, a ponechat na rozhodnutí odpovědných funkcionářů, jak bude cíl splněn. Není přece rozhodující počet nácviků nebo zaměstnání, ale požadovaný stupeň připravenosti a cvičenosti. Základem efektivnosti přípravy je zvládnutí optimálních znalostí nutných pro výkon funkce a další perspektivní růst vojáků z povolání. Rozsah znalostí bude účelně diferencovat a přilížit k dané funkci, kategorii důstojníků a předpokládanému perspektivnímu růstu.

Nezbytnou podmínkou by mělo být stanovení rozsahu minimálních znalostí, které na daném stupni má každý důstojník znát. Přitom bychom měli dodržovat zásadu znát skutečně to, co každý potřebuje z hlediska své odbornosti a svého zařazení v poli i v míru a nepožadovat nadměrné množství znalostí a údajů, které není nikdo schopen trvale si zapamatovat, ale může je „nabířkovat“ jen ke zkoušce. Tento požadavek se objevil již i v sovětské odborné literatuře, kde je doporučeno, aby v programech velitelské přípravy byl přesně stanoven vzorový okruh nejdůležitějších otázek, jež musí povinně znát a prakticky umět splnit jednotlivé kategorie důstojníků, aby byli schopni zastávat určené funkce a současně se připravovat na zařazení do vyšších funkcí.

Při plánování přípravy by, podle mého názoru, nebylo vhodné klást maximalistické požadavky, které nebude možné splnit; rozlišovat, co je nutné znát obecně a co podrobně, jaké praktické návyky pro daný stupeň musí důstojník mít. Ke zvládnutí těchto požadavků by bylo pravděpodobně třeba zpracovat v potřebném rozsahu nové učebnice, přednášky, shrnout zkušenosti z lokálních válek a vytvořit další učební pomůcky.

Mírový systém práce by měl více připravovat generály a důstojníky k samostatné činnosti v možné válce. Často čekáme na pokyny a schválení nadřazených a přitom ve válce by bylo nutné, aby každý v maximální míře samostatně a iniciativně myslel a jednal. Při cvičeních zpravidla postupujeme podle šablon a velmi přilíží centralizovaně, tak jako v mírových podmínkách. Můžeme předpokládat, že tento způsob velení by nebyl v příští možné válce reálný. Poznatky z posledních lokálních válek, zejména na irácko-iránské frontě a v Libanonu prokázaly, že se v praxi nejlépe uplatnil pružný a operativní způsob velení vojskům, který umožňoval iniciativu a aktivitu podřízených. Současně se potvrdilo, že přísně cen-

tralizovaný způsob velení byl těžkopádný, nedovolil rychlé a samostatné řešení složitých situací, což vedlo k neúspěchu dokonce i při převaze sil.

Charakter soudobé operace a boje zvyšuje požadavky na organizaci velení vojskům. Štáby jsou však často vedeny ke zpracovávání rozsáhlých bojových dokumentů, stále více hodnotíme jejich grafickou úpravu a ne vždy přilížíme k účelnosti a k jejich možnosti zpracovat jednotlivé dokumenty v omezených časových lhůtách. I když obecně uznáváme nutnost využívání výpočetní techniky a mechanizačních prostředků, konkrétní stav často neodpovídá našim možnostem ani charakteru příští možné války. Stále ještě připravujeme (předkládáme) dlouhé návrhy a analýzy, namísto stručných závěrů, pro- počtů apod.

V naší přípravě bychom měli v široké míře využívat zkušeností z Velké vlastenecké války i z posledních lokálních válek a prosazovat je do praktické přípravy našich štábů a vojsk. Bylo by účelné a prospěšné podněcovat samostatnost myšlení velitelského sboru a na konferencích a seminářích projednávat tyto poznatky.

Ke zkvalitnění odborné přípravy by podle mého názoru přispělo i širší využívání krátkodobých kursů, a to na všech stupních velení. V současné době by bylo možné využít kapacity vojenských vysokých škol (popřípadě zřídit další učební střediska u velitelství vojenských okruhů), kde by bylo organizováno školení generálů a důstojníků formou krátkodobých (např. dvoutýdenních) kursů. Tak bychom dosáhli centralizovaného řízení odborné přípravy, která by byla zabezpečena kvalifikovaným pedagogickým sborem a jednotnými učebními materiály, což by napomohlo k větší efektivnosti a kvalitě celé výuky. Tato forma školení by mohla nahradit dosavadní roztržštěná velitelská zaměstnání na pracovištích.

V příštích letech by příslušníci našeho velitelského sboru měli rovněž dobře zvládnout obecné principy teorie řízení i konkrétní problémy teorie velení. K tomu by bylo vhodné také organizovat krátkodobé kurzy s využitím odborných pracovišť nebo alespoň jejich odborníků.

Samostatné studium napomáhá ke zvyšování znalostí řádů, předpisů a jiných materiálů, ke zvládnutí nových zbraní a techniky, studiu nové literatury. Není-li k dispozici potřebné materiální zabezpečení (odborná literatura, učebny a pracoviště, kde mohou důstojníci zvyšovat své znalosti), pak je málo reálné vyžadovat náročné úkoly pro samostatnou přípravu.

V souvislosti se samostatným studiem se zmíním ještě o jednom problému. Všichni příslušníci velitelského sboru naší armády, která je součástí Varšavské smlouvy, by měli mít větší zájem o znalost ruského jazyka. V tomto směru máme určité rezervy. Bylo by možná účelné zvýšit morální a popřípadě i hmotnou stimulaci a zavést systematické studium ruského jazyka.

Ke zvýšení efektivity velitelské přípravy by bylo podle mého názoru vhodné v potřebném rozsahu zainteresovat důstojníky a zvyšovat osobní odpovědnost jed-

notlivců za vlastní přípravu. Nestačí však pouze zdůrazňovat odpovědný vztah k prohlubování vlastních znalostí, ale bylo by účelné toto i přiměřeně ohodnotit.

K objektivnímu hodnocení znalostí by bylo vhodné vypracovat jednotná kritéria, jež umožní objektivně posuzovat kvalitu důstojníků a reálnou schopnost zastávat jednotlivé funkce. Mohli bychom prozkoumat dřívější zkušenosti, kdy před zařazením na vyšší funkce (povýšením) byli důstojníci školeni v kurzech (pro velitele nebo náčelníky štábů praporů a pluků a z rozsahu stanovené látky prověřováni.

Náročná vojenská služba neumožňuje vždy generálům a důstojníkům příliš mnoho času na vlastní přípravu, a proto by měla být organizována racionálněji a efektivněji. Ke zvyšování znalostí velitelského sboru může podle mého názoru napomoci širší organizace krátkodobých a postgraduálních kursů zvláště ve vojenských školách a akademiích.